

nings beschouwing van de verkiezing en verwerping komen Barthiaans aan-
doende trekken voor: alleen binnen de gemeente, in de confrontatie met
Christus, kan er sprake zijn van de keuze voor Hem of van de ontaarde vrij-
heid die, ondanks Gods indringende nabijheid in de Geest, tegen Hem kiest.
In zijn denken over de verkiezing kreeg de verkondiging een grote plaats: de
verkiezende God stelt ons in de verkondiging voor de beslissende keuze (94 v.).
Het verbond is een verbond met Israël. Jezus Christus vervult de roeping
van Israël om alle mensen bij God te vertegenwoordigen en evenzeer de roe-
ping om God bij alle mensen te vertegenwoordigen (98). In het geloof dat
Jezus Christus voor hen uit de weg der heiliging is gegaan en hun heiliging is,
hebben de gelovigen het 'heilingsproces' van Jezus te doorlopen. De gedach-
te van de heiliging als proces was Gunning lief (102).

M. J. A. de Vrijer heeft Gunning vanwege het onsystematische in zijn persoon
en theologie 'Gunning *Tragicus*' genoemd. Beker en Den Boer zijn het met
deze kwalificatie volstrekt niet eens. Volgens hen ligt in dat onsystematische
juist de glorie van Gunning die *principieel* niet wilde afronden 'omdat hij
schreef vanuit de persoon, die altijd schatten in voorraad houdt'. Overigens
menen zij dat het met dat onsystematische ook nog wel eens meevalt; het
heeft hen getroffen in *Blikken in de Openbaring*, deel III (13).

Tegen het eind van hun studie stellen de auteurs de relatie van Gunning tot
Kuyper en Bavinck aan de orde. Die tot Kuyper nam het karakter aan van een
conflict, met name over de leer van de Schrift en de kerk; die tot Bavinck
werd gekenmerkt door een discussie waarin over en weer naar begrip werd
gezocht. Na deze discussie te hebben beschreven merken Beker en Den Boer
op: 'Toch convergeren o.i. Bavinck en Gunning naar elkaar toe in hun theolo-
gie en zijn zij wezenlijk eensgezestes. Indien zij als 'partijhoofden' waren opge-
treden van hun kerkdenominaties, waren hervormden en gereformeerden
misschien al één geweest. Wij moeten dankbaar zijn, dat zij dat niet gedaan
hebben. Wanneer wij hun erfenis niet vergeten en met deze erfenis aan de
gang gaan, ligt er misschien een vereniging in het verschiet die geestelijker is,
en daarom hechter en werkelijker' (136). Dit laatste is zeker denkbaar: steeds
meer gereformeerden voelen zich in onze tijd door Gunning aangesproken.
De voornaamste en eigenlijk ook enige kritiek die ik op dit boek heb is, dat
het nauwelijks één woord van kritiek op Gunning en diens theologie bevat.
Dat moet te weinig zijn. Het aantal zetfouten is gering. Op blz. 15 en 144 is
sprake van Rooyaards terwijl Royaards bedoeld is.

J. Plomp

Jacques Giele, *Arbeidersleven in Nederland, 1850-1914*. SUNSCHRIFT 133.
Socialistische Uitgeverij Nijmegen, 1979; 320 blz. ill. f 29,—.

J. M. Welcker, *Heren en Arbeiders in de vroege Nederlandse arbeidersbewe-
ging, 1870-1914*. Van Gennep Amsterdam, 1978; 681 blz. ill. f 48,50.

Na een betrekkelijk lange sluimerperiode is de belangstelling voor de geschie-
denis van de arbeidersbeweging in Nederland in het voorbije decennium op-
merkelijk opnieuw ontwaakt. Ten dele heeft dit te maken met het neo-socia-
listisch réveil, waarvan met name de Socialistische Uitgeverij Nijmegen het han-
delsmerk voert. Vooral echter hangt deze hernieuwde belangstelling samen